

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2008, Volume: 3, Number: 2
Article Number: C0052

SOCIAL SCIENCES
EDUCATION SCIENCES

Received: December 2007
Accepted: March 2008
© 2008 www.newwsa.com

Hüseyin Anılan
Fatih Çemrek
Şengül S. Anagün
University of Eskişehir Osmangazi
hanılan@ogu.edu.tr
Eskisehir-Turkiye

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMİ ve ÜNİVERSİTE TERCİHLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ)

ÖZET

Bu çalışmanın amacı ortaöğretim öğrencilerinin meslek seçimi ve üniversite tercihlerine ilişkin yeterliklerinin kendi görüşlerine dayalı olarak ortaya konmasıdır. Araştırmada, genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma, 20294 ortaöğretim öğrencisinden rastlantısal yolla seçilen 933 örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçme aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Toplanan verilerin yüzde ve frekansları hesaplanarak, elde edilen sonuçlara ilişkin yorumlamalarda bulunulmuştur. Ulaşılan bulgulara göre araştırmaya katılan öğrencilerin hem meslek seçimi hem de üniversite tercihi konusunda kendilerini yeterince bilgili görmedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrenciler için üniversite tercihlerini etkileyen en önemli etmenin, üniversitenin bulunduğu şehrin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Meslek Seçimi, Üniversite Tercih,
Ortaöğretim Öğrencileri

CAREER CHOICE and UNIVERSITY PREFERENCE of SECONDARY SCHOOL STUDENTS (ESKİŞEHİR CASE)

ABSTRACT

The main purpose of this study is to identify career choices and university preferences of secondary school students'. Research has been conducted based on survey model. 933 secondary school students out of 20294 participated in the research. A questionnaire prepared and organized by researchers used to collect data. The data were analyzed via frequency and percentage. The results obtain from the study showed that secondary school students' have not seen themselves enough knowledgeable for career choices and university preferences. Besides it is observed that the main factor which is affecting students' university preferences is the city where the university is located.

Keywords: Career Choices, University Preferences,
Secondary School Students

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İnsan; öğrenme, akıl yürütme ve problem çözme becerisine sahip, çevresine etkin biçimde uyum sağlayabilen ve çevresini kendi istekleri doğrultusunda değiştirebilen bir varlıktır. İnsanın temel gereksinimlerinde çağlar boyunca önemli bir değişiklik olmamasına rağmen, insanın gereksinimlerini karşılayan objeler ve onları elde etme yolları oldukça büyük bir değişim geçirmiş ve geçirmeye devam etmektedir [1]. Bu değişim de farklı mesleklerin oluşmasına neden olmuştur.

Birçok birey için meslek, yaşamın maddi güvencesini sağlamakla birlikte, kendi ilgi ve yeteneklerini ortaya koyarak kendini geliştirebileceği bir alanı ifade etmektedir. Ancak meslek seçiminde bireyler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Ayrıca, birçoğunun meslekler ve mesleklerde yapılan işler ve ilerleme olanakları konusunda da yeterli bilgiye sahip oldukları söylenemez [2]. Bunun yanında bireylerin kendilerine uygun meslekleri nasıl ve hangi ölçütler kapsamında seçtikleri de çok belirgin değildir. Buna karşın, bireylerin meslek seçimini etkileyen pek çok değişkenin olduğu da bilinmektedir.

Bireyin meslek seçimini etkileyen etmenlerin başında; yaş, cinsiyet, kişilik özellikleri, bireyin ailesi, kardeş sayısı, ilişkide olduğu kişiler, okul öncesi ve okul içi eğitimi, bireyin gereksinimleri, ilgileri, değerler sistemi, benlik kavramı, genel ve özel yetenekleri, diğer kişilik özellikleri, yaşadığı çevrenin özellikleri, toplumdaki mevcut iş alanları, istihdam koşulları, piyasadaki arz-talep durumu gibi etmenler gelmektedir [3, 4, 5, 6, 7 ve 8]. Öte yandan, meslek seçimi kararı uzun soluklu bir süreç olarak ifade edilebilir. Meslek gelişimi yaşam boyu süren fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimi de içine alan bir süreç olarak değerlendirilmektedir [9]. Meslek gelişim kuramcıları olarak bilinen Ginzberg, Ginsburg, Alexrad ve Herma (1951) ve Super (1957) [10 ve 11] meslek gelişiminin tıpkı genel gelişim evrelerinde olduğu gibi farklı evreleri olduğunu belirtmektedirler.

Mesleki gelişim süreci olarak ifade edilen bu süreç, çocuklukta bir meslek fikrinin oluşmaya başlamasından, yetişkinlikte bir meslek sahibi oluncaya kadar geçen gelişim evrelerini kapsamaktadır. Yeşilyaprak [9]'ın İsaacson (1986)'dan aktardığına göre, bireylerde mesleki gelişim süreci; uyanış ve farkında olma, meslekleri keşfetme ve araştırma, karar verme, hazırlık ve işe yerleştirme olmak üzere beş aşamada gerçekleşmektedir. Bacanlı [12]'nin Super (1963)'den aktardığına göre her bireyin her bir gelişim evresi için üstlenmesi gereken "gelişim görevleri" vardır. Bireyin bir aşamadan diğerine geçebilmesi ancak bu evreye ilişkin gelişim görevlerine ilişkin fırsatlar elde edebilmesiyle olanaklıdır. Mesleki görevlerle başa çıkabilme derecesi aynı zamanda bireyin mesleki olgunluğunun da bir göstergesidir.

Yukarıda ifade edilen etmenler dikkate alındığında, mesleki gelişim süreci oldukça uzun ve karmaşık bir süreci kapsamaktadır ve bu süreçte her yaş döneminde bireylerden beklenen bir takım davranış örüntüleri vardır. Bu davranışların kazanılması bireyin içinde yaşadığı toplumla olan iletişimine ve kültürel özelliklerine bağlıdır [2]. Bu açıdan bakıldığında, mesleki gelişim sürecinin bireysel ve toplumsal farklılıklarla şekillendiği söylenebilir.

Mesleki gelişim sürecinin en önemli aşamalarından biri olan "karar verme" aşamasının yaş grubu ve öğrenim düzeyi göz önüne alındığında, ülkemiz ortaöğretim dönemi öğrencilerini yakından ilgilendirdiği görülmektedir [13]. Çünkü bu evre, bireyin hem mesleki tercihinin karar vereceği hem de mesleki tercihinin hizmet edecek bölüm/üniversite tercihiyle çakışmaktadır. Böylece birey için meslek

seçimi başlı başına bir sorun iken, bu soruna ikinci bir boyut (bölüm/üniversite tercihi) daha eklenerek, durum iyice karmaşık bir hal almaktadır.

Ortaöğretim öğrencilerinin kişilik özelliklerine ve sosyo-ekonomik olanaklarına uygun alan/meslek seçebilmeleri için belirli bir olgunluğa ulaşmış olmaları gerekmektedir. Mesleki olgunluk olarak adlandırılan bu durum, alan yazında bireyin akılcı ve gerçekçi meslek seçimi için gerekli bilgi ve beceriyi kazanması olarak tanımlanmaktadır [14]. Mesleki olgunluğa erişmemiş bireylerin meslek seçiminde doğru kararlar vermeleri beklenemez [15].

Türkiye’de bireylerin meslek seçiminde yaşadıkları karmaşanın daha fazlasının aslında bölüm/üniversite tercihlerinde yaşandığı da söylenebilir. Bireylerin meslek seçiminde olduğu gibi aile, arkadaş çevresi, okul, derşane, öğretmenler vb. faktörlerin, bireylerin bölüm/üniversite tercihlerinde de etkili olduğu görülmektedir. Çoğunlukla öğrenciler için girecekleri bölümü belirlemek, üniversiteyi belirlemekten daha önemlidir. Bölüm belirlendikten sonra sıra üniversite seçimine geldiğinde, öğrenci için belki de farkında olmadığı asıl zorluklar başlamaktadır. Tercih yapma aşamasında en önemli etken, o bölümün bir önceki yıl hesaplanan taban puanıdır. Oysa bu öncelikli bir ölçüt olmamalıdır. Örneğin, bilgisayar mühendisliği bölümünün puanının A üniversitesinde, B üniversitesine göre daha yüksek olmasının, A üniversitesinin bilgisayar mühendisliği alanında diğerine göre daha tercih edilebilir ya da daha nitelikli olduğu anlamına gelmesi, bu koşullar altında beklenemez [16]. Bu nedenle, adayları daha doğru bilgilendirmesi ve yönlendirmesi gereken ölçütlerin olması beklenir. Yurt dışında, bu amaçla faaliyet gösteren, üniversite ve bölümleri belli ölçütlere göre değerlendirerek puanlayan ve sıralamaları buna göre belirleyen çeşitli kuruluşların olduğu (U.S. News ve World Report gibi) bilinmektedir [16]. Ancak ülkemizde ne yazık ki bu tür ölçütlerin olmadığı görülmektedir.

Türkiye’de ortaöğretim, ilköğretime dayalı ve yeni uygulamalarla değişene kadar ilköğretimden sonra üç ila dört yıllık bir eğitim veren, eğitim-öğretim kurumlarını kapsamaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de yükseköğretime giriş sınavla gerçekleştirilmektedir. Türkiye’de üniversiteye giriş sınavları, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılmakta ve yılda bir defa, bütün ülkede aynı anda uygulanmaktadır. Üniversitelere öğrenci yerleştirmek amacıyla yapılan bu sınavlar, 1999 yılına kadar iki aşamalı olarak uygulanmış, 1999 yılında sınav sisteminde çeşitli değişiklikler yapılmış ve yabancı diller alanı dışındaki bütün alanlar için, iki aşamalı sınav sistemi yerine tek bir sınavın uygulandığı sisteme geçilmiştir [17, 18 ve 19].

Türkiye’de her yıl yaklaşık iki milyon öğrenci, üniversitelerin tercih ettikleri herhangi bir programına yerleşebilmek için Öğrenci Seçme Sınavına (ÖSS) girmektedir. Bireyin geçimini sağlayabileceği bir mesleğe sahip olması önemlidir. Ancak, bireyin istediği ve sevdiği bir mesleği yapması, sıradan bir mesleği yapmasından daha da önemlidir. Bu nedenle, bireylerin yaşamına kökten etki edecek olan meslek seçimi ve bu mesleğin yetkinliğini kazandıracak bölüm/üniversite tercihi ve bunlarla ilişkili faktörlerin bilinmesi gereklidir.

Bu çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin meslek seçimi ve üniversite tercihlerine ilişkin görüşlerinin ortaya konması ve söz konusu tercihleri etkileyen cinsiyet, yaş, yaşanılan yerleşim yeri, okul türü, sınıf düzeyi, özel derşaneye gidip gitmeme ve özel ders alıp almama faktörleri arasında ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Türkiye’de her yıl yaklaşık iki milyon öğrenci, üniversite eğitimi alabilmek için Öğrenci Seçme Sınavı’na girmektedir. Ancak bu öğrencilerin gerek eğitimini almak istedikleri meslek konusunda, gerekse söz konusu mesleğin eğitimini almak istedikleri üniversiteleri seçme konusunda yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları merak konusudur. Bu nedenle bu çalışmada Eskişehir örnekleminde de olsa ortaöğretim öğrencilerinin meslek seçimi ve üniversite tercihleri konusundaki görüşlerini belirlemek amaç edinilmiştir. Bu çalışmayla orta öğretim öğrencilerinin meslek seçimi ve üniversite tercihi konusundaki görüşlerini belirlemenin, öğrencilerin ihtiyaçlarına ve beklentilerine yerel ve ulusal ölçekte yardım edebileceği, bu alanda araştırma yapacaklara kaynaklık edebileceği umulmaktadır.

3. YÖNTEM (METHOD)

Araştırmada, genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma kapsamına Eskişehir il genelinde 2004-2005 öğretim yılında öğrenim gören 20294 ortaöğretim öğrencisinden, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tanıtım Etkinliklerine katılan 933 öğrenci alınmıştır. Ölçme aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Ölçme aracında, öğrencilerin kişisel bilgilerine, meslek seçimlerine ve üniversite tercihlerine ilişkin görüşlerini belirleyici kapalı uçlu ifadelerle yer verilmiştir. Ölçek hazırlama sürecinde uzman görüşlerinden yararlanılmış, öneriler doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu amaçla, ölçek, bir grup öğrenciye ön uygulama amacıyla uygulanmış, uygulama sırasında anlaşılmayan, ifade bozukluğu olan maddeler belirlenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Yapılan uygulamadan elde edilen verilerin analizi sonucu cronbach alpha katsayısı 0.92 olarak bulunmuştur. Maddelerin herhangi birisinin elenmesi sonucu bu değerde bir yükselme olmadığı gözlenmiştir. Bu sonuçlara dayanılarak, ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir. Anket yoluyla toplanan veriler SPSS paket programıyla bilgisayarda çözümlenmiştir. Elde edilen verilerin yüzde ve frekansları hesaplanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM (FINDINGS AND INTERPRETATION)

Bu bölümde, ortaöğretim öğrencilerinin meslek seçimlerini ve üniversite tercihlerine ilişkin görüşlerini ortaya koyan bulgulara yer verilmiş ve elde edilen sonuçlara ilişkin yorumlar yapılmıştır.

Tablo 1’de de görüldüğü gibi araştırma giren öğrencilerin cinsiyetleri %50,5’i kız, %49,5’i erkek olmak üzere birbirine denk olduğu söylenebilir. Yine araştırmaya katılanların büyük bir kısmının 17-18 yaş grubunda olduğu ve il merkezinde yaşadıkları görülmektedir. Okul türü açısından çoğunluğun genel lise öğrencisi olduğu ve yine 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin büyük çoğunluğu oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun dershaneye gitmediği ve herhangi bir dersten özel ders almadığı görülmektedir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi meslek seçimi konusunda kendinizi yeterince bilgili görüyor musunuz? sorusuna evet yanıtı verenlerin oranı %30 iken, hayır yanıtı verenlerin oranı %15’tir. Kalan %55’lik bölüm ise kendilerini bu konuda kısmen yeterli görmektedirler. Bu yanıtlara bakarak öğrencilerin meslek seçimi konusunda yeterli olduklarını söylemek oldukça zordur.

Tablo 3’te de görüldüğü gibi kızların %22,7’si meslek seçimi konusunda kendilerini bilgili görürlerken, erkeklerin %38,1’i kendilerini yeterli görmektedirler. Hem kızların hem de erkeklerin büyük çoğunluğu meslek seçimi konusunda kendilerini kısmen yeterli görmektedirler. Ancak bu soruya evet yanıtı veren erkelerin kızlara

oranla daha fazla olması da dikkat çekicidir. Bu sonuç toplumsal yapıdaki erkek ve kız cinsiyetlerine yüklenen sorumluluğa da dayandırılabilir.

Tablo 2. Meslek seçimi konusunda bilgi
(Table 2. Descriptive Statistics about career choice)

Meslek seçimi Konusunda Bilgili Olma	f	%
Evet	283	30,3
Hayır	139	14,9
Kısmen	511	54,8
Toplam	933	100

Tablo 3. Cinsiyetlere göre meslek seçimi konusunda bilgi
(Table 3. Descriptive statistics about career choice by sexuality)

Meslek Seçimi Konusunda Bilgi	Kız		Erkek		Toplam
	f	%	f	%	
Evet	107	22,7	176	38,1	283
Hayır	78	16,6	61	13,2	139
Kısmen	286	60,7	225	48,7	511
Toplam	471	100	462	100	933

Tablo 4. Yaşa göre meslek seçimi konusunda bilgi
(Table 4. Descriptive statistics about career choice by age)

Meslek Seçimi Konusunda Bilgi	15-16		17-18		19 ve üzeri		Toplam
	f	%	f	%	f	%	
Evet	65	24,4	185	31,3	33	43,4	283
Hayır	52	19,5	74	12,5	13	17,1	139
Kısmen	149	56,1	332	56,2	30	39,5	511
Toplam	266	100	591	100	76	100	933

Tablo 4'te de görüldüğü üzere meslek seçimi konusunda kendilerini bilgili görenlerin oranı, yaş gruplarındaki artışa paralel bir seyir izlemektedir. Bir başka deyişle yaş büyüdükçe meslek seçimi konusunda kendini bilgili görme oranı da yükselmektedir. Diğer yaş gruplarında kendilerini yeterince bilgili görenler diğer seçeneklere oranla daha düşükken, 19 ve üzeri yaş grubundaki öğrencilerin kendilerini tümüyle yeterince bilgili görme oranının yüksek çıkması, bu yaş grubundaki öğrencilerin yaşa bağımlı olarak mesleki tercihlerinin olgunlaştığı biçiminde yorumlanabilir. Yani bu sonuçlara göre yaşla birlikte meslek seçimi de belirginleşmektedir.

Tablo 5. Yaşanan yerleşim yerine göre meslek seçimi konusunda bilgi
(Table 5. Descriptive statistics about career choice by living place)

Meslek Seçimi Bilgisi	İl Merkezi		İlçe Merkezi		Kasaba		Köy		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Evet	181	30,8	60	28,3	19	32,2	23	30,7	283
Hayır	90	15,4	25	11,8	10	16,9	14	18,7	139
Kısmen	316	53,8	127	59,9	30	50,9	38	50,6	511
Toplam	587	100	212	100	59	100	75	100	933

Tablo 5'de de görüldüğü gibi yaşanan yerleşim yerine göre meslek seçimi konusunda bilgili olma; il merkezi, ilçe merkezi, kasaba ve köylerde yaşayan öğrenciler açısından çok önemli farklılıklar göstermemektedir. Bu sonuç günümüz dünyasındaki iletişim ve ulaşım olanaklarının yarattığı etkiyle açıklanabilir. Bir başka deyişle iletişim olanaklarının yaygınlığı bazı açılardan şanslı ya da şanssız grupların oluşmasını engellemektedir.

Tablo 6. Okul türüne göre meslek seçimi konusunda bilgi
(Table 6. Descriptive statistics about career choice by school type)

Meslek Seçimi Bilgisi	Genel Lise		Meslek ve Anadolu Mesl. Lis.		Anadolu Lisesi		Fen Lisesi ve Öğretmen Lisesi		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Evet	111	26,5	69	32,7	60	30,8	43	41,7	283
Hayır	72	17,2	30	10,1	27	13,8	10	9,8	139
Kısmen	236	56,3	117	57,2	108	54,4	50	48,5	511
Toplam	419	100	216	100	195	100	103	100	933

Tablo 6'da görüldüğü gibi okul türlerine göre öğrencilerin meslek seçimi konusundaki bilgileri az da olsa farklılıklar göstermektedir. Tablodan da anlaşıldığı üzere, fen lisesi ve öğretmen lisesi öğrencilerinin meslek seçimi konusunda kendilerini diğerlerine oranla daha bilgili hissettikleri görülmektedir. Ancak bu soruya hayır yanıtı veren genel lise öğrencilerinin oranının diğer okul türlerindeki öğrencilerin oranlarından yüksek olması da dikkat çekici bir sonuçtur. Bu sonuç genel lise öğrencilerinin seçebilecekleri meslek alanlarının genişliğine dayandırılabilir gibi, genel liselerin belli bir hedefinin olmamasına da dayandırılabilir.

Tablo 7. Sınıf Düzeyine göre meslek seçimi konusunda bilgi
(Table 7. Descriptive statistics career choice by grade)

Meslek Seçimi Bilgisi	I. Sınıf		II. Sınıf		III. Sınıf		IV. Sınıf ve Mezun		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Evet	25	26,0	91	30,3	119	28,5	48	40,3	283
Hayır	16	16,7	52	17,3	58	13,8	13	10,9	139
Kısmen	55	57,3	157	52,4	241	57,7	58	48,8	511
Toplam	96	100	300	100	418	100	119	100	933

Tablo 7'de de görüldüğü gibi ortaöğretim öğrencilerinin meslek seçimi konusunda kendilerini yeterince bilgili görme oranları tüm sınıf düzeylerinde kısmen düzeyindedir. Ancak IV. sınıf ve mezun durumdaki öğrencilerinin diğer sınıf düzeylerine oranla kendilerinden daha emin oldukları görülmektedir. Mezun öğrencilerin bu konuda diğer öğrencilere oranla olumlu ya da olumsuz daha fazla deneyime sahip olmaları nedeniyle, bu da bu grupta yer alan öğrencilerin büyük çoğunluğunun mezun öğrenciler olduğunu gösterebilir.

Tablo 8. Özel dershaneye gidip gitmeme durumuna göre meslek seçimi konusunda bilgi

(Table 8. Descriptive statistics about career choice by going specialized courses)

Meslek Seçimi Konusunda Bilgi	Giden		Gitmeyen		Toplam
	f	%	f	%	
Evet	114	32,2	169	29,2	283
Hayır	51	14,4	88	15,2	139
Kısmen	189	53,4	322	55,6	511
Toplam	354	100	579	100	933

Tablo 8'de de görüldüğü gibi özel dershaneye giden öğrenciler ile gitmeyen öğrencilerin meslek seçimi konusunda kendilerini bilgili görme düzeyleri arasında çok belirgin farklılık yoktur. Ancak tablodan da anlaşılacağı üzere dershaneye giden öğrenciler ile gitmeyen öğrenciler arasında az da olsa bir farkın olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Herhangi bir dersten özel ders alıp almama durumuna göre meslek seçimi konusunda bilgi
(Table 9. Descriptive statistics about career choice by taking of private course)

Meslek Seçimi Konusunda Bilgi	Alan		Almayan		Toplam
	f	%	f	%	
Evet	61	39,9	222	28,5	283
Hayır	18	11,8	121	15,5	139
Kısmen	74	48,3	437	56,0	511
Toplam	153	100	780	100	933

Tablo 9'da herhangi bir dersten özel ders alan öğrencilerin, almayan öğrencilere oranla meslek seçimi konusunda kendilerini daha bilgili hissettikleri görülmektedir. Bu da herhangi bir dersten özel ders alan öğrencilerin, almayan öğrencilere oranla kendilerinden daha emin olduğunu göstermektedir.

Tablo 10. Üniversite tercihi konusunda bilgi
(Table 10. Descriptive statistics about university preference)

Üniversite Tercihi Konusunda Bilgili Olma	Frekans	Yüzde
Evet	216	23,1
Hayır	232	24,9
Kısmen	485	52,0
Toplam	933	100

Tablo 10'da üniversite tercihi konusunda kendinizi yeterince bilgili görüyor musunuz? sorusuna evet yanıtı verenlerin oranının %23 iken, hayır yanıtı verenlerin oranı %25'tir. Kalan %52'lik bir bölüm ise kendilerini bu konuda kısmen yeterli gördüklerini ifade etmektedirler. Öğrencilerin söz konusu yanıtlarına bakarak üniversite tercihi konusunda yeterince bilgili olduklarını söylemek oldukça zordur. Bu nedenle, öğrencilerin üniversite tercihlerini tesadüflere bırakma olasılığı yüksektir.

Tablo 11. Cinsiyetlere göre üniversite tercihi konusunda bilgi
(Table 11. Descriptive statistics about university preference by sexuality)

Üniversite Tercihi Konusunda Bilgi	Kız		Erkek		Toplam
	f	%	f	%	
Evet	100	21,2	116	25,1	216
Hayır	130	27,6	102	22,1	232
Kısmen	241	51,2	244	52,8	485
Toplam	471	100	462	100	933

Tablo 11'de üniversite tercihi konusunda kendisini yeterince bilgili görenlerin oranı kız öğrencilerde %21,2 iken erkek öğrencilerde %25,1'dir. Üniversite tercihi konusunda kendisini yeterince bilgili görmeyenlerin oranı kızlarda %27,6 iken erkeklerde ise %22,1'dir. Bu sonuçlara bakarak erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla üniversite tercihi konusunda kendilerini daha bilgili gördükleri söylenebilir.

Tablo 12. Yaşa göre üniversite tercihi konusunda bilgi
(Table 12. Descriptive statistics about university preference by age)

Üniversite Tercihi Konusunda Bilgi	15-16		17-18		19 ve üzeri		Toplam
	f	%	f	%	f	%	
Evet	54	20,3	142	24,0	20	26,3	216
Hayır	80	30,1	133	22,5	19	25,0	232
Kısmen	132	49,6	316	53,5	37	48,7	485
Toplam	266	100	591	100	76	100	933

Tablo 12’de de görüldüğü üzere meslek seçimi konusunda olduğu gibi; üniversite tercihi konusunda da kendilerini yeterince bilgili görenlerin oranı yaş gruplarındaki artışa paralel bir seyir izlemektedir. Bu sonuçlara göre yaş ile üniversite tercihi arasında doğrusal bir ilişki olduğu söylenebilir. Ancak her yaş dilimindeki hayır yanıtı oranlarının ve kısmen yanıtı oranlarının da yüksek olması dikkat çekicidir. Özellikle her yaş grubundaki öğrencilerin bu soruya yaklaşık %50 oranında kısmen yanıtı vermesi, aslında öğrencilerin bu konuda kafalarının karışık olduğunun da bir işareti sayılabilir.

Tablo 13. Yaşanan yerleşim yerine göre üniversite tercihi konusunda bilgi

(Table 13. Descriptive statistics about university preference by living place)

Üniversite Tercih Bilgisi	İl Merkezi		İlçe Merkezi		Kasaba		Köy		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Evet	142	24,2	46	21,7	11	18,6	17	22,7	216
Hayır	138	23,5	48	22,6	21	35,6	25	33,3	232
Kısmen	307	52,3	118	55,7	27	45,8	33	44,0	485
Toplam	587	100	212	100	59	100	75	100	933

Tablo 13’te de görüldüğü gibi yaşanan yerleşim yerine göre üniversite tercihi konusunda bilgili olma oranları bakımında belirgin bir farklılık göze çapmamaktadır. Ancak bu soruya hayır yanıtı veren öğrencilerin köy ve kasabalarda daha fazla oranlı olması, kırsal kentsel ayrımını pekiştiren bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Buna göre kentsel bölgelerde yaşayan öğrenciler, kırsal bölgelerde yaşayan öğrencilere oranla üniversite tercihi konusunda kendilerini daha bilgili görmektedirler. Bu da kırsal ve kentsel bölgelerin olanaklarıyla açıklanabilir.

Tablo 14. Okul türüne göre üniversite tercihi konusunda bilgi
(Table 14. Descriptive statistics about university preference by school type)

Üniversite Tercih Bilgisi	Genel Lise		Meslek ve Anadolu Mesl.Lis.		Anadolu Lisesi		Fen Lisesi ve Öğretmen Lisesi		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Evet	97	23,2	41	18,9	46	23,6	32	31,1	216
Hayır	101	24,1	65	30,2	47	24,1	19	18,4	232
Kısmen	221	52,7	110	50,9	102	52,3	52	50,5	485
Toplam	419	100	216	100	195	100	103	100	933

Tablo 14’te de görüldüğü üzere fen lisesi ve öğretmen lisesi öğrencileri diğer okulların öğrencilerine oranla üniversite tercihi konusunda kendilerini daha bilgili görmektedirler. Araştırmanın bir önceki kısmında ifade edilen meslek seçimi konusunda da benzer sonuçlar elde edilmişti. Ancak tüm okul türleri dikkate alındığında

öğrencilerin yaklaşık %50 oranında bu soruya kısmen yanıtı vermiş olmaları da ilginç bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Ayrıca meslek lisesi ve Anadolu meslek lisesi grubu öğrencilerinin diğer öğrencilere oranla üniversite tercihi konusunda kendilerini yeterince bilgili görmedikleri de açıktır. Bu sonuç aslında bu grup öğrencilerin sınavsız geçişle, kendi alanlarındaki meslek okullarına yöneldiği gerçeğiyle de çelişmektedir.

Tablo 15. Sınıf düzeyine göre üniversite tercihi konusunda bilgi
(Table 15. Descriptive statistics about university preference by grade)

Üniversite Tercih Bilgisi	I. Sınıf		II. Sınıf		III. Sınıf		IV. Sınıf ve Mezun		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	
Evet	18	18,8	61	20,3	111	26,6	26	21,8	216
Hayır	27	28,1	93	31,0	81	19,4	31	26,1	232
Kısmen	51	53,1	146	48,7	226	54,0	62	52,1	485
Toplam	96	100	300	100	418	100	119	100	933

Tablo 15'de görüldüğü gibi üniversite tercihi konusunda kendilerini yeterli bilgiye sahip görenler üçüncü sınıf öğrencileri iken yetersiz görenler ikinci sınıf öğrencileridir. Ancak tüm sınıf düzeyleri açısından, öğrencilerin yaklaşık %50'si kendisini kısmen yeterli görmektedir. Bu sonuçlara göre sınıf düzeyine bakılmaksızın öğrenciler kısmen bilgilidirler denilebilir.

Tablo 16. Özel dershaneye gidip gitmeme durumuna göre üniversite tercihi konusunda bilgi
(Table 16. Descriptive statistics about university preference by going specialized courses)

Üniversite Tercih Konusunda Bilgi	Giden		Gitmeyen		Toplam
	f	%	f	%	
Evet	93	26,3	123	21,2	216
Hayır	69	19,5	163	28,2	232
Kısmen	192	54,2	293	50,6	485
Toplam	354	100	579	100	933

Tablo 16'dan da anlaşılacağı üzere özel dershaneye giden öğrencilerden üniversite tercihi konusunda kendisini yeterince bilgili görenlerin oranı %26,3 iken, özel dershaneye gitmeyen öğrencilerin oranı %21,2'dir. Bu sonuçlara ve bu soruya hayır yanıtı veren öğrencilerin oranlarına bakarak, özel dershaneye gitmeyen öğrencilerin giden öğrencilere oranla kendilerini daha bilgisiz gördükleri söylenebilir. Ancak her ne kadar sayısal olarak az da olsalar dershaneye giden öğrencilerin kısmen yanıt oranlarında gitmeyen öğrencilerden fazla olmaları ilginç bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 17. Herhangi bir dersten özel ders alıp almama durumuna göre üniversite tercihi konusunda bilgi
(Table 17. Descriptive statistics about university preference by taking private course)

Üniversite Tercih Konusunda Bilgi	Alan		Almayan		Toplam
	f	%	f	%	
Evet	47	30,7	169	21,7	216
Hayır	27	17,7	205	26,2	232
Kısmen	79	51,6	406	52,1	485
Toplam	153	100	780	100	933

Tablo 17’de de görüldüğü gibi herhangi bir dersten özel ders alan öğrencilerden üniversite tercihi konusunda kendisini yeterince bilgili görenlerin oranı %30,7 iken; özel ders almayan öğrencilerin oranı %21,7’dir. Yine kendisini bilgili görmeyenlerin oranı özel ders almayan öğrencilerde yüksektir. Bu sonuçlara bakarak özel ders alan öğrencilerin, almayan öğrencilere göre kendilerini üniversite tercihi konusunda daha bilgili gördükleri söylenebilir. Bu da özel derslerde alanında uzman öğretmenlerin öğrencilerini bilgilendirici ve yönlendirici çalışmalar yaptıkları biçiminde değerlendirilebilir.

Tablo 18. Üniversite tercihinde belirleyici olan etmenler
(Table 18. The determinative factors in the university preference)

Üniversite Tercihinde Belirleyici Olan Etmenler	f	%
Üniversitenin Adı	169	15,4
Üniversitenin Bulunduğu Şehir	401	36,5
Üniversitenin Öğretim Elemanı Kadrosu	208	18,9
Üniversite Kampüsü	73	6,6
Üniversitenin Sosyal Kültürel ve Sportif Etkinlikleri	172	15,6
Üniversitenin Vermiş Olduğu Burslar	77	7,0
Toplam	1100	100

Tablo 18’de puanınızın yeterli olduğu iki üniversite arasında tercih yaparken belirleyici olan nedir? sorusuna yanıt verirken öğrenciler birden fazla seçenek işaretleyebilmişlerdir. Bu nedenle verilen cevapların toplamı 1100 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin değerlendirmelerine göre, üniversite tercihinde en belirleyici etmen “Üniversitenin Bulunduğu Şehir”dir. Yani öğrenciler üniversite tercihlerini söz konusu üniversitenin bulunduğu şehri dikkate alarak yapmaktadırlar. Bu sonuca bakarak, üniversitenin bulunduğu şehir ile üniversite tercihi arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu söylenebilir. İkinci önemli olan seçenek “Üniversitenin Öğretim Kadrosu” olarak değerlendirilmiştir. Diğer seçenekler ise önem derecesine göre sırasıyla “Üniversitenin Sosyal Kültürel ve Sportif Etkinlikleri”, “Üniversitenin Adı”, “Üniversitenin Vermiş Olduğu Burslar”, “Üniversite Kampüsü” seçenekleridir.

5. SONUÇLAR (CONCLUSIONS)

- Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin büyük bölümü kendilerini meslek seçimi ve üniversite tercihi konusunda kısmen yeterli görmektedirler.
- Meslek seçimi konusunda da üniversite tercihi konusunda da erkek öğrenciler kızlara oranla kendilerini daha yeterli görmektedirler.
- 19 ve üzeri yaş grubunda olan öğrenciler, diğer yaş grubundaki öğrencilere oranlara kendilerini hem meslek seçimi konusunda hem de üniversite tercihi konusunda daha bilgili görmektedirler.
- Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim yerlerinin meslek seçimi konusundaki bilgilerine belirgin bir etkisi olmazken, üniversite tercihi konusunda kentsel bölgelerde yaşayan öğrenciler, kırsal bölgelerde yaşayan öğrencilere oranla kendilerini daha bilgili görmektedirler.
- Fen Lisesi ve öğretmen lisesi grubundaki öğrenciler hem meslek seçimi konusunda hem de üniversite tercihi konusunda diğer gruplardaki öğrencilere oranla kendilerini daha yeterli bulmaktadırlar.

- Ortaöğretim öğrencileri öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre gerek meslek seçimi konusunda gerekse üniversite tercihi konusunda kendilerini kısmen bilgili görmektedirler.
- Dershaneye giden ve herhangi bir dersten özel ders alan öğrenciler, dershaneye gitmeyen ve özel ders almayan öğrencilere oranla hem meslek seçimi konusunda hem de üniversite tercihi konusunda kendilerini daha yeterli bulmaktadırlar.
- Araştırmaya katılan öğrencilere göre üniversitenin bulunduğu şehir, üniversite tercihi yaparken dikkate alınan en temel ölçüttür.

6. ÖNERİLER (SUGGESTIONS)

- Öğrencilerin meslek seçimi ve üniversite tercihi konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Bu konuda, okullardaki rehber öğretmenlerle, rehberlik birimlerin etkin ve koordineli çalışması gereklidir.
- Öğrencilere özellikle mesleki rehberlik konusunda yardım edilmelidir.
- Öğrencilerin bölüm/üniversite tercihleri konusundaki eksiklikleri Üniversiteler ve Milli Eğitim Müdürlükleri işbirliği ile giderilebilir.
- Öğrencilerin her türlü olanaktan eşit biçimde yararlanabilmeleri için uygun koşulların sağlanması ve fırsat eşitliği yaratılmalıdır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Kuzgun, Y., (2000). Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar. Ankara: Nobel Yayıncılık.
2. Çakır, A., (2004). Mesleki Rehberlik, Psikolojik Danışma ve Rehberlik. (Editör: Alim Kaya) Ankara: Anı Yayıncılık.
3. King, S., (1989). Sex Differences in a Casual Model of Career Maturity, Journal of Counseling and Development. 68, pp:208-215.
4. Luzzo, D.A., (1994). Assessing the Value of Social-Cognitive Constructs in Career Development. Annual Convention of the American Psychological Association. Los Angeles: California.
5. Kağnıcı, D.Y., (1999). Vocational Maturity of METU Preparatory School Students (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
6. Sahranç, Ü., (2000). Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Denetim Odaklarına Göre Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
7. Perrone, K.M., Zanardelli, G.JR., Everette, L.W., and Chartrand, J.M., (2002). Role Model Influence on the Career Decideness of College Students. College Student Journal. 36 (1), pp:109-112.
8. Yeşilyaprak, B., (2004). Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım. Ankara: Nobel Yayıncılık.
9. Seligman, L., (1980). Assesment in Developmental Career Counseling. Cranston: The Carroll Press.
10. Ginzberg, E., Ginsburg, S.W., Alexrad, S., and Herma, J.L., (1951). Occupational Choice: An Approach to a General Theory. Newyork: Columbia University Press.
11. Super, D.E., (1957). Psychology of careers, Harper & Bros, New York.
12. Bacanlı, F., (2005). Lise Öğrencileri İçin Mesleki Grup Rehberliği Programı ve Uygulama Kılavuzu. Ankara: Nobel Yayıncılık.

13. Çoban, A.E., (2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre Belirlenmesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(10), ss:39-54.
14. Levinson, E.M., Ohler, D.L., Caswell, S., and Kiewra, K., (1998). Six Approaches to the Assesment of Career Maturity. Journal of Counselling and Development. 76 (4), pp:475-482.
15. Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F., (2005). Lise Öğrencileri İçin Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
16. Demir, İ., (2005). Üniversite Tercihlerinin Ardından, <http://www.google.com.tr>.
17. Özyürek, R., (2002). Kız ve Erkek On Birinci Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Yetkinlik Beklentisi, Kariyer Seçenekleri Zenginliği, Akademik Performans ve Yetenekleri Arasındaki İlişkiler, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, (2)17, ss:19-33.
18. Kılıcı, E., (2003). Üniversiteye Giriş Sınav Sistemi ve Etkileri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 9(33), ss:108-131.
19. Özgödek, M.F., (2005). Üniversite Seçmede Yeni Trendler, <http://www.kolej.org/dergi/sayi77/kariyer.shtml>